

FUNCTIONARUL PUBLIC

ZIAR BILUNAR EDITAT DE CĂTRE ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

SUPLIMENT LA REVISTA „ADMINISTRAREA PUBLICĂ”

Dezvoltarea regională a Republicii Moldova - prerogativă națională

Pe 16 iunie curent, la Academia de Administrare Publică și-a desfășurat lucrările în format mixt, în sală și online, cel de-al V-lea

– 2020 și, în acest context, anul 2021 are semnificația de a pune începutul realizării politicilor statului privind implementarea noii Strate-

secretar general adjunct al Guvernului, s-a referit la importanța unor asemenea platforme de discuții, devenite deja instituționalizate,

Forum cu genericul „Dezvoltarea regională a Republicii Moldova – prerogativă națională”, organizat de Academie, în parteneriat cu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului și finanțat de Ministerul German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ) în cadrul proiectului GIZ „Modernizarea Serviciilor Publice Locale în Republica Moldova”.

La lucrările forumului au participat reprezentanți ai autorităților publice centrale și locale, entităților regionale, societății civile, mediului academic, ai partenerilor de dezvoltare.

În deschiderea forumului, participanții au fost salutați de moderatorul forumului, Serghei PALIHOVICI, prorector al Academiei de Administrare Publică, doctor, conferențiar universitar. Domnia sa a menționat că Forumul V poate fi comparat cu primul Forum din 2016, când a fost aprobată Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2016

gii Naționale de Dezvoltare Regională 2021 – 2027. În context, misiunea majoră a SNDR 2021 – 2027 constă în abordarea și integrarea teritorială a obiectivelor și țințelor Strategiei Naționale de Dezvoltare (SND) „Moldova 2030”, axată pe realizarea unor intervenții sistematice, ce vizează creșterea indicatorilor medii de calitate a vieții cetățenilor, indiferent de mediul de reședință.

Cuvânt de salut a adresat participanților, de asemenea, Ion PERJU, ministru al Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, care a menționat importanța acestui eveniment cu participarea tuturor partenerilor pentru promovarea și implementarea cu succes a noii Strategii de Dezvoltare Regională, or procesul de dezvoltare regională este un proces continuu și care necesită noi abordări în domeniu cu implicarea tuturor actorilor pentru o dezvoltare regională modernă a Republicii Moldova. La rândul său, Adrian ERMURACHI,

care aduc la aceeași masă de discuții reprezentanții autorităților publice centrale și locale, mediului academic, societatea civilă, sinergie ce oferă posibilitatea de a realiza cele trasate, precum implementarea noii Strategii Naționale de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova.

Cei prezenți au fost salutați și de Christina OTTO, managera Proiectului „Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova”.

După partea introductivă, a avut loc ședința în plen, având ca temă „Noua paradigmă de dezvoltare regională în Republica Moldova: provocări și oportunități în procesul de implementare”, moderată de Serghei PALIHOVICI, prorector, Academia de Administrare Publică, doctor, conferențiar universitar.

În cadrul ședinței au prezentat rapoarte: Angela DUMITRAȘCO, expert, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei – „Premisele elaborării no-

ului concept al politicii de dezvoltare regională”; Igor MALAI, șef Direcție, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului – „Noua Strategie Națională de dezvoltare regională pentru perioada 2021-2027”; Serghei PALIHOVICI, prorector, Academia de Administrare Publică, doctor, conferențiar universitar – „Contribuția Academiei de Administrare Publică la dezvoltarea regională în Republica Moldova”.

Forumul a continuat cu trei paneele de discuții:

1. „Dezvoltarea social-economică și creșterea competitivității regiunilor” - moderator Tatiana SAVCA, expert în dezvoltare regională, AAP;

2. „Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii” - moderator Alexandru MURAVSCHI, doctor în economie, expert în dezvoltare regională;

3. „Îmbunătățirea instrumentelor de coordonare și implementare a politicii naționale de dezvoltare regională” - moderator Igor MALAI, șef Direcție, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului.

Forumul s-a încheiat cu sesiunea plenară finală, moderată de Serghei PALIHOVICI, prorector, Academia de Administrare Publică doctor, conferențiar universitar. În cadrul sesiunii s-a făcut totalizarea lucrărilor din paneelele de discuții de către moderatorii acestora, au fost formulate concluzii și propuneri de conlucrare a partenerilor pentru realizarea prerogativei naționale a Republicii Moldova.

Ion AXENTI

Parteneriate pentru Liderismul Femeilor și Buna Guvernare

Academia de Administrare Publică a fost, recent, gazda unui eveniment care a pus baza unei noi colaborări în domeniul dezvoltării capacităților autorităților publice și ale organizațiilor societății civile din cadrul proiectului european „Parteneriate pentru Liderismul Femeilor și Buna Guvernare”, ce se implementează în perioada aprilie 2021 – aprilie 2024 de către Asociația Obștească „Institutum Virtutes Civilis” și Fundația „Friedrich Ebert”, cu suportul financiar al Uniunii Europene și cofinanțarea Fundației „Friedrich Ebert”.

Proiectul va interveni pe dimensiuni care contribuie la buna guvernare, și anume: dezvoltarea capacităților organizațiilor societății civile de a deveni actori puternici în procesul de asigurare a bunei guvernări și de a influența procesele de dezvoltare

în comunitățile lor; consolidarea capacităților autorităților publice locale pentru un dialog deschis cu actorii societății civile;

încurajarea femeilor active pentru participare în procesele de luare a deciziilor; creșterea gradului de conștientizare de către societate a rolului femeilor în procesele ce asigură buna guvernare și dezvoltarea durabilă.

Evenimentul s-a desfășurat la inițiativa doam-

nei Liliana PALIOVICI, președinta AO „Institutum Virtutes Civilis” și a doamnei Ana MIHAILOV, directoarea Fundației „Friedrich Ebert”.

La întrevvedere au participat domnul Oleg BALAN, rectorul Academiei de Administrare Publică, doctor habilitat, profesor universitar, însoțit de către dl Nistor GROZAVU, prorector, doctor, conferențiar universitar, dna Aurelia ȚEPORDEI, director al Departamentului dezvoltare profesională, Dinu

MANOLE, șef al Direcției cooperare internațională și dezvoltare.

În cadrul discuției au fost abordate subiecte privind colaborarea prin implicarea Academiei în realizarea activităților de dezvoltare a capacităților atât a autorităților publice locale de nivelul I și nivelul II cât și a organizațiilor societății civile, în domeniul analizei politicilor publice locale din perspectiva de gen, instruirii personalului cu scopul dezvoltării capacităților de participare la procesul de luare a deciziilor și elaborare a politicilor publice locale, de contribuie la o guvernare mai bună și de dezvoltare a politicilor sensibile la gen.

Aurelia ȚEPORDEI,
director, Departament
dezvoltare
profesională, AAP

În perioada 07 -12 iunie 2021, la Academia de Administrare Publică a avut loc susținerea publică a tezelor de master, ciclul II - studii superioare de master de profesionalizare, după finalizarea celor doi ani de pregătire profesională, la programele: *Administrare publică, Anticorupție, Business și administrare, Drept public, Management și Relații internaționale*. Temele tezelor de master au fost aprobate de către Senatul Academiei și realizate de studenții-masteranzi sub îndrumarea profesorilor de la catedrele de specialitate. Subiectele abordate în tezele prezentate au fost axate pe probleme de actualitate din diverse domenii de activitate politico-administrativă, economică-financiară și socio-culturală.

Studenții-masteranzi au demonstrat competențe avansate de cercetare și o bună cunoaștere a realității, subiectele dezbătute fiind de o valoare teoretică și

practică incontestabilă. În prezentarea tezelor de master studenții-masteranzi au evidențiat contribuțiile pe care ei, în calitate de tineri cercetători, le-au adus la dezvoltarea temei, cunoașterea lucrării susținute, fiind abordate problemele actuale și soluțiile de perspectivă ale organizării administrativ-teritoriale, administrării proprietății publice, achizițiilor publice, eticii profesionale, combaterii corupției și asigurarea integrității funcționarilor publici, administrării dezvoltării businessului, reglementării relațiilor dintre cetățeni și instituțiile statului, alte aspecte al vieții sociale.

Comisiile de evaluare au manifestat mult interes și exigență față de tezele prezentate, exprimate în întrebări de concretizare și apreciere a ideilor, enunțate de autori.

Tezele de master au fost

evaluate conform criteriilor ce țin de actualitatea temei cercetate, calitatea

întrebări din partea membrilor Comisiilor de evaluare și discuții.

fundamentării științifice, realizarea obiectivelor cercetării, calitatea/complexitatea studiului efectuat, relevanța practică a studiului efectuat, calitatea prezentării tezei – modalitatea de expunere, abilitatea de a răspunde la întrebări etc. În procesul de susținere a tezelor de master, lucrările au fost prezentate cu utilizarea PowerPoint-ului, urmate de

Rezultatele finale ale susținerii publice a tezelor de master, ciclul II - studii superioare de master de profesionalizare, au demonstrat cunoștințe temeinice ale studenților-masteranzi, apreciate de Comisiile de evaluare cu notele de 10 și 9 ale majorității absolute dintre cele 127 de persoane.

Cor. F. P.

Sarcini trasate pentru noul an de studii 2021 – 2022

Pe 24 iunie curent, la Academia de Administrare Publică a avut loc ședința de lucru a personalului profesoral-didactic, moderată de rectorul Academiei, Oleg BALAN, doctor habilitat, profesor universitar, privind totalurile anului de studii 2020 -2021 și sarcinile pentru noul an de studii 2021 – 2022. În context, s-a indicat ca șefii de departamente, de catedre, ale altor subdiviziuni să finalizeze rapoartele de activitate pentru fiecare program de studii încheiat.

O problemă majoră pentru noul an de studii a abordat-o prorectorul Nistor GROZAVU, doctor, conferențiar universitar, care a menționat că au fost elaborate 5 noi planuri de învățământ pentru studii superioare de master, dar care trebuie de urgență să fie supuse autorizării provizorii la ANACEC, pentru ce catedrele împreună cu Departamentul studii superioare de

master trebuie să finalizeze rapoartele de autoevaluare. Asupra acestor probleme s-a expus și prorectorul Serghei PALHOVICI, doctor, conferențiar universitar, care s-a referit și la sarcinile ce revin Direcției editoriale privind calitatea articolelor, materialelor științifico-didactice publicate în revistele și ziarul Academiei, publicarea culegerilor de materiale ale conferințelor științifice, a lucrărilor de cercetare științifică etc.

În context, rectorul a anunțat, că pentru noul an de studii Guvernul a stabilit pentru Academie 200 de locuri bugetare, care vor fi repartizate pentru studii-

le de master științific și de profesionalizare, de zi și fără frecvență. Pentru o calitate mai înaltă a studiilor, domnia sa a accentuat necesitatea elaborării de către profesori a manualelor, cursurilor de lecții sau notelor de curs pentru disciplinele predate studenților-masteranzi sau doctoranzilor, care să faciliteze însușirea temeinică a materialelor predate. Activitatea științifică a constituit, de asemenea, un subiect important abordat în cadrul ședinței, fiind evocată posibilitatea de extindere a Școlii doctorale a Academiei.

Cât privește cursurile de dezvoltare profesională, rectorul a menționat că

dacă în anii precedenți la aceste cursuri erau instruiți în jur de 3000 de funcționari publici din autoritățile publice centrale și locale, de la alte instituții publice, precum și din sectorul real al economiei, apoi pentru anul curent se prevede ca numărul audienților la cursurile de dezvoltare profesională să atingă cifra de 4000 de persoane.

În cadrul ședinței au fost abordate și problemele de ordin tehnic, precum reparația etajelor 3 și 4 din blocul central, cu scopul de a fi create condiții optime de studii, de logistică, securitatea muncii, alte aspecte ce țin de realizarea sarcinilor pentru noul an de studii, asupra cărora s-au pronunțat conducătorii departamentelor, șefii de catedre, ale altor subdiviziuni ale Academiei.

Vlad IONAȘCU

Sistemul de management al calității este un sistem indispensabil al procesului educațional și al celui de acreditate al instituției de învățământ. Academia de Administrare Publică și-a constituit sistemul de management al calității începând cu anul 2017, obținând și certificarea corespunzătoare în domeniul calității.

Pentru a identifica corespunderea activității, conformitatea proceselor și produselor educaționale cu cerințele standardelor naționale de acreditare în domeniul învățământului superior și dezvoltării profesionale a personalului, în AAP se desfășoară activități de audit intern și extern.

Prin Hotărârea Consiliului Calității nr. 13/2 din 21.04.2021 a fost aprobată versiunea a doua a Procedurii cu privire la auditul intern, îmbunătățirea căreia a fost motivată de extinderea procedurii pentru serviciile de formare a specialiștilor prin

studiile de masterat și doctorat în Academia de Administrare Publică. Totodată, a fost aprobat Programul auditului intern al sistemului de management al calității pentru anul 2021 (Hotărârea Consiliului Calității nr. 13/3 din 21.04.2021).

În baza Ordinului Rectorului AAP nr. 26-A din 14.06.2021, în perioada 24 iunie – 06 iulie 2021, în Academie a fost stabilită desfășurarea procesului de audit potrivit documentelor sistemului de management al calității, în corespundere cu Nomenclatorul centralizat al AAP.

În acest context, pe 24 iunie 2021, Serviciul Managementul Calității a organizat ședința de deschidere a auditului intern, invitând, la ședință conducerea AAP, conducătorii subdiviziunilor structurale și echipa de auditori interni.

Rectorul Academiei, dl Oleg BALAN, doctor habilitat, profesor universitar, a salutat participanții la ședința de deschidere a auditului intern și a menționat necesitatea unui audit obiectiv și profund a activităților și documentelor elaborate și aprobate în cadrul instituției pentru a identifica lacunele proceselor și neconformitățile posibile și a avea, ulterior, propuneri pentru foaia de parcurs în procesul de acreditare.

Astfel, scopul auditu-

lui intern este de a analiza funcționalitatea sistemului de asigurare a calității în contextul standardelor naționale de acreditare în învățământul superior și a determina gradul de conformitate al sistemului de management al instituției și al calității cu cerințele standardelor naționale de acreditare și standardele de control intern managerial.

Tatiana SAVCA,
șef Serviciul
Managementul
Calității, AAP

Consolidarea instituțiilor statului de drept – prioritate a sistemului educațional din Republica Moldova

Tematica respectivă a fost abordată în cadrul Seminarului republican cu genericul „Activismul civic – condiție a consolidării instituțiilor statului democratic”, parte a Proiectului Național „Consolidarea sistemului de securitate națională prin cunoaștere și comunicare”, („Program de stat”, 2020-2023), care s-a desfășurat, recent, la Academia de Administrare Publică.

Agenda seminarului a inclus 3 secțiuni: Ședința festivă, Panelul seniorilor – profesori, conferențieri universitari, profesori de la liceul „Alexei Mateevici” din Chișinău și Panelul tinerilor cercetători.

În cadrul sedinței festive au vorbit: Nistor Grozavu, doctor, conferențiar universitar, prorectorul Academiei de Administrare Publică din Moldova; Gabriela Goudenhooff, doctor, conferențiar universitar, expert în științele comunicării, Universitatea din Oradea, România; Ionel Narița, doctor, profesor universitar, expert în probleme de integrare și comunicare, Universitatea de Vest din Timișoara; Serhii Hakman, doctor, conferențiar universitar, director adjunct al Centrului regional Cernăuți pentru formarea continuă și perfecționare a calificării funcționarilor publici, vicepreședinte al Fondului de caritate „Resurse și Inițiative Publice”, Ucraina; Marin Gherman, doctor, Institutul de Studii Politice, Cernăuți, Ucraina; Iulia Sirota, doctor, consilier academic, Colegiul Carmell, Israel. Experiența experților din România, Ucraina, Israel, din țara noastră o să fie utilă atât pentru savanți cât și pentru practicieni. La seminar au participat și studenți-masteranzi, doctoranzi de la Academie, dar și de la Universitatea de Stat din Moldova. De asemenea,

s-au înscris elevi de la Colegiul „Alexei Mateevici” din Chișinău.

Discursuri interesante, originale au prezentat: Anatolii Kruglașov, profesor universitar, doctor habilitat în științe politice Cernăuți, Ucraina; Natalia Neceaeva-Yurciuk, doctor, conferențiar, Universitatea Națională „Yuri Fedkovici”, Cernăuți, Ucraina; Ionuț Ifrim, cercetător științific II, Institutul de cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române. Un aport considerabil în interpretarea/ explicarea fenomenului multidimen-

sional „activismul civic” l-au adus Aurelian Lavric, doctor, cercetător științific la Agenția pentru Știință și Memorie Militară, și Eugenia Bogatu, doctor, conferențiar universitar la Universitatea de Stat din Moldova.

La Panelul tinerilor cercetători, majoritatea doctoranzilor și profesorii de la colegiu, au prezentat rapoarte interesante, originale prin abordarea, interpre-

țarea tematicii referitoare la funcționarea instituțiilor statului de drept și comportamentului cetățenilor, grupurilor sociale.

Urmare a dezbaterilor, constatăm că educația civică, comportamentul actorului social, pus sub observație în tinerele state democratice, este cea mai actuală, semnificativă, sub aspect practic, temă din știința politică aplicată, sociologia conducerii, psihologia socială. Argumentul principal al acestei concluzii se regăsește în situația, când toate reformele orientate către schimbarea esențială a funcționării instituțiilor statului de drept din țara noastră, din Ucraina etc. nu-și ating obiectivele declarate din cauza factorului uman, care este nepregătit pentru schimbările sociale necesare, importante, solicitate chiar de unii cetățeni, mai instruiți, mai conștienți de tot ce se întâmplă în jurul lor.

Analiza comportamentului clasei politice din Republica Moldova, a reacțiilor grupurilor sociale active, precum asociații profesionale, comunitatea academică, intelectuali etc., ne permite

în evoluție de la Declararea Independenței până în prezent și am constatat că, liderii partidelor politice, conducătorii instituțiilor statului sunt preocupați de confruntările verbale, dar nu de asigurarea eficienței guvernării, de soluționarea necesităților primare a cetățenilor.

Analiza teoretică a comportamentului uman ne-a permis să elucidăm cauza unor situații neplăcute, precum ar fi violența, dependența, agresiunea, lăcomia etc. Cu regret, specialiștii din domeniul psihologiei sociale afirmă unanim că, omul contemporan, în calitatea sa de actor al relațiilor sociale, se conduce de instinct. Influența acestuia asupra deciziilor și acțiunilor omului se manifestă de la agresiune, lăcomie, invidie, lene până la solidaritate, acte de caritate și supraviețuire. Reieșind din situația descrisă de specialiștii din domeniul psihologiei sociale, constatăm că analiștii politicului, socialului în general, sunt responsabili de faptul care fenomene din cele menționate vor predomină în societatea moldovenească, cele pozitive sau cele negative.

În rapoartele, prezentate la respectivul seminar republican, au fost expuse diverse modalități de schimbare a atitudinii actorilor sociali față de obligațiunile asumate în raport cu alți actori, față de sine. Aici este concentrată soluția problemelor majore cu care azi ne confruntăm, inclusiv cea de supraviețuire în condițiile pandemiei.

Ludmila ROȘCA,
doctor habilitat în
filosofie, conferențiar
universitar, Catedra
științe administrative,
AAP

să conchidem că majoritatea membrilor societății moldovenești n-au dezvoltat conștiința civică, nu cunosc semnificația formulei: apartenența la o comunitate, cultură, care reprezintă axa identității persoanei. La rândul ei, clasa politică este preocupată de competiția dintre partide pentru lărgirea influenței și sporirea autorității. Am analizat comportamentul clasei politice

Particularitățile dezvoltării economice locale în spațiul transfrontalier Ucraina - Moldova – România

În zilele de 10 - 11 iunie curent, la Academia de Administrare Publică și-a desfășurat lucrările Masa rotundă internațională „Particularitățile dezvoltării economice locale în spațiul transfrontalier Ucraina - Moldova – România”, organizată în colaborare cu Institutul de cercetări regionale „M. I. Dolishni” al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei, Universitatea din Oradea, România, Universitatea din Debrecen, Ungaria, Centrul de Excelență al SGH Warsaw School of Economics - Polonia, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University – Ucraina. Evenimentul s-a înscris în cadrul Proiectului Jean Monnet „Stimularea creșterii economice locale în regiunile de frontieră în procesul de integrare a UE: cele mai bune practici ale țărilor parteneriatului estic (EaP) (599948-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-SUPPA)”.

Delegația Uniunii Europene, în persoana domnului Vasile Plămădeală, consilier pe probleme economice, care a felicitat participanții la masa rotundă, apoi a prezentat și comunicarea „Oportunitățile economice oferite de Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA)” pentru întreprinderile mici și mijlocii din Republica Moldova, care a trezit un interes deosebit.

Participanții la masa rotundă au fost salutați, de asemenea, de: Nistor Grozavu, doctor, conferențiar univer-

de Stat, directorul Institutului de Cercetări Științifice a Integrării Europene și Studiilor Regionale, Universitatea Națională „Yuri Fedkovici”, Cernăuți, Ucraina; Ioan Horga, doctor, profesor universitar, decanul Facultății de Istorie, Relații Internaționale, Științe politice și Științele Comunicării, Universitatea din Oradea, România; Krystyna Prytuls, doctor habilitat în economie, cercetător științific principal, șef interimar al Sectorului problemelor cooperării transfrontaliere, Institutul de cercetări regionale

dezvoltarea comunităților locale în spațiul transfrontalier Ucraina-Moldova-România;

- eficiența instrumentelor de cooperare transfrontalieră în stimularea creșterii economice locale în regiunile de frontieră.

- perspective ale dezvoltării economice locale în procesul de integrare în Uniunea Europeană.

Un deosebit interes la participanți au avut comunicările cunoscuților experți în cooperarea internațională: Ioan Horga - Frontiera de Est a UE și Integrarea Asimetrică și dl Anatolii Kruglașov - Inițiative noi și obstacole vechi în calea comunităților locale CBC, un caz al regiunii Cernăuți și al vecinilor săi.

Trebuie de remarcat și faptul, că au dat curs invitației de a participa la lucrările mesei rotunde și reprezentanți ai administrației publice locale din raioanele Hâncești, Soroca și Ialoveni, care au vorbit despre experiența de elaborare și implementare a diverselor proiecte bi/trilaterale cu țările UE. Astfel, din partea Consiliului raional Hâncești a participat Elena Nichifor, șef Direcție economie și cooperare transfrontalieră, de la Consiliul raional Soroca – Tatiana Robu, șef serviciu Proiecte Investiționale, iar din Ialoveni – Eugen Gurău, vice-primar, comuna Răzeni.

Cu interes deosebit au fost ascultate și comunicările prezentate de Nicolai Bulat, directorul Muzeului de istorie din Soroca, și Tudor Plăcintă, directorul conacului-muzeu Manuc-bei din Hâncești, beneficiari de proiecte trilaterale în rezultatul cooperării transfrontaliere Moldova-România-Ucraina.

Simion ROȘCA,
doctor, profesor
universitar interimar,
partener al proiectului

La masa rotundă au participat experți din domenii, precum relații internaționale, relații economice internaționale, științe politice, economie, administrație publică locală, drept internațional și privat din Republica Moldova, Ucraina, România, Ungaria și Polonia.

La lucrările manifestăției științifice a participat și

sitar, prorector al Academiei de Administrare Publică; Iryna Storonyanska, doctor habilitat în economie, profesor universitar, vice-direc-tor pe activitatea științifică, Institutul de cercetări regionale „M.I. Dolishni” al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei; Anatolii Kruglașov, doctor habilitat, profesor universitar, șef Catedră Politologie și Administrație

„M.I. Dolishni” al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei, coordonator de proiect.

Pe parcursul celor două zile, în cadrul mesei rotunde au fost abordate asemenea chestiuni de rezonanță internațională:

- evaluarea capacității de dezvoltare economică locală în spațiul transfrontalier Ucraina-Moldova-România;
- probleme existente în

Absolventul Academiei de Administrare Publică, ajuns senator în Senatul României,

Andrei Hangan, aflat într-o vizită de serviciu la Chișinău, este protagonistul acestui dialog, prin care am constatat că în calea avansării în cariera sa profesionistă a înșușit, cu siguranță, cunoștințe temeinice, precum să construiască, să piardă, să câștige și să meargă înainte, crede cu sfințenie că doar comportamentul corect în toate îi oferă posibilitatea să meargă mai departe, calități ce-și i-au începutul încă de la baștina sa, orașul Vadul lui Vodă, municipiul Chișinău. Și ne spune multe detalii, unele în premieră, despre cariera profesională, dar și despre sine, în cele ce urmează.

Absolvent al Facultății tehnologia, prelucrarea și conservarea produselor alimentare, Universitatea Tehnică a Moldovei, cu studii de licență, a activat timp de mai mulți ani la combinatul de panificație „Franzeluța” S.A., deținând mai multe funcții, până la nivelul managerial - director executiv. A fost, de asemenea, manager de companie la întreprinderea mixtă „Chateau Vartely” din Orhei, la rețele comerciale, inițiind și afaceri proprii. O etapă importantă în cariera sa profesională au constituit studiile la Academia de Administrare Publică, în perioada 2003 – 2006, la programa Management administrare publică.

- Având o bogată experiență și practică de lucru în sectorul economic, în funcții de răspundere, ați hotărât să faceți și studii la Academia de Administrare Publică, la programa Management administrare publică. Cum dar vă ajută aceste studii la avansarea pe cale profesională?

- Finalizarea studiilor la Academia de Administrare Publică, cunoștințele temeinice pe care le-am acumu-

lat aici, m-au convins încă o dată că aceste studii sunt utile și strict necesare pentru toți funcționarii publici și mediul de afaceri ca să-și îndeplinească cu demnitate și în cunoștință de cauză serviciul în promovarea politicilor statului și asigurarea calității în prestarea serviciilor pentru cetățeni, a politicilor statului.

- Cum a ajuns Andrei Hangan parte a clasei politice? Vă interesa mai demult politica?

- Da, întotdeauna. Nu am intrat în politică din disperare, ci pentru a genera o trezire, îmbinând elementul național și cel creștin. Năzuința noastră de bază este un trai mai bun pentru acest popor, având o prestanță prin care să-i convingem pe români că pot avea încredere în noi. Fără jocuri de culise, fără afaceri prin spate, fără dorința de a ne căpătui.

- Domnule Hangan, odată cu alegerea dumneavoastră în funcția de senator ce oportunități principale vă oferă această poziție?

- În vremuri de criză, un comportament de leadership din partea unui politician ar fi asumarea

unui rol unificator în fața nesiguranței, nu o instrumetalizare a situației pentru câștig politic. În acest mandat îmi propun schimbarea modului de a gândi și crearea unei comunități creative care oferă șansa tuturor cetățenilor de a face lucruri pe care puteau să le facă doar în străinătate și consolidarea relației politice cu Republica Moldova.

- În ce măsură vă puteți implica pentru aprofundarea relațiilor frățesti Republica Moldova – România?

- Relațiile dintre Republica Moldova și România sunt strategice și speciale. Sunt ghidate la nivel politico-diplomatic de Parteneriatul Strategic pentru susținerea parcursului european al Republicii Moldova, se bazează și pe dragostea care decurge natural din limba noastră comună. Aceasta m-a determinat de a adera

Națiunea și Libertatea sunt valorile și principiile pe care le promovăm în România, de azi înainte, vor sta în loc de frunte și în Republica Moldova.

- Ce înseamnă pentru Dvs. Republica Moldova?

- Mesajul pe care vreau să-l transmit astăzi, de la Chișinău, este acela că cetățenii Republicii Moldova nu sunt singuri, Vocea lor este auzită la București. De fiecare dată mă întorc cu drag acasă. Am lansat proiecte economice și sociale de rezonanță în Republica Moldova. Am constatat că întreprinzătorii din țară sunt gata oricând să pună umărul la dezvoltarea politicilor publice, iar eu mă bucur că am devenit vocea micilor producători de vinuri.

- În tot ce ați realizat, care v-au fost punctele de reper?

- La ora actuală, mediul de afaceri este volatil, este nevoie de inovare pentru a lua decizii complexe, iar angajații, cu așteptări tot mai înalte, vor să fie inspirați și atrași spre o cauză, nu obligați să o urmeze, de aceea succesul în afaceri cere să ai abilități de antreprenor, lider și manager. Mai mult, succesul cere să lucrezi într-un domeniu care te pasionează, în care ești sau poți deveni rapid cunoscut, credibil și respectat. Cât despre mine ași spune că, atitudinea potrivită înseamnă să nu abandonez și să fiu flexibil să învăț și să schimb când ceva nu merge. Toate prin care am trecut, m-au format ca personalitate. Atât experiențele bune, cât și cele mai puțin frumoase au fost extrem de valoroase. Eu privesc optimist în viitor întru binele și prosperitatea neamului nostru.

**A dialogat
Veronica BOTNARU,
expert formator în
cadru AAP**

Vizită de studiu în cadrul proiectului „Parteneriat transfrontalier pentru dezvoltarea antreprenoriatului social”

În cadrul proiectului „Parteneriat transfrontalier pentru dezvoltarea antreprenoriatului social”, 2SOFT/1.1/107, implementat de Fundația „Alături de Voi”, România, în parteneriat cu Academia de Administrare Publică și Fundația „ECOUL Cernobilului” din Republica Moldova, a fost organizată prima vizită de studiu în județul Iași, România, din cele trei planificate.

Vizita de studiu s-a desfășurat în zilele de 17 – 18 iunie 2021, pentru un grup de 15 persoane, aceștia fiind familiarizați cu modele de bune practici de antreprenoriat social. La vizita de studiu, alături de membrii parteneriatului, au participat opt persoane din grupul-țintă – reprezentanți ai mediului academic, ai autorităților publice centrale și locale, reprezentanți ai ONG-urilor, studenți și persoane din grupuri vulnerabile.

Programul vizitei a inclus o serie de ședințe și întruniri cu managerii întreprinderilor sociale din județul Iași, în cadrul cărora membrii delegației din Republica Moldova au participat la diverse prezentări, fiind abordate subiecte ce țin atât de aspectele pozitive ale antreprenoriatului social cât și cele mai importante provocări.

În prima parte a vizitei, participanții s-au familiarizat cu activitatea întreprinderilor sociale, precum UtilDe-

co, WISE.travel și JobDirect, care se află chiar la sediul Fundației ADV, și anume, procedura de înregistrare, serviciile prestate, sursele de finanțare, sustenabilitatea, relația cu statul, cadrul legal de activitate. Beneficiarii întreprinderilor sociale sunt persoanele cu dizabilități, inclusiv, persoane social-vulnerabile, aflate în criză.

În continuare, delegația a fost informată despre proiectul dezvoltat de ADV România - Acceleratorului de Întreprinderi Sociale, prin care a fost susținută

persoană cu sindrom down. Întreprinderea oferă servicii de intervenție terapeutică (stimulare psihocognitivă și kinetoterapie) pentru copii cu sindrom down de vârstă preșcolară, servicii de suport educațional de tip after/before school pentru copii cu sindrom down de vârstă școlară și servicii de tip after school pentru copii tipici;

- Humans AntiCafe, întreprindere socială care reunește în același loc facilități pentru co-working, hub de dezvoltare personală și profesională, evenimente culturale, creative și de relaxare, susținerea producătorilor locali și proiecte de contribuție socială. La Humans AntiCafe s-au alăturat întâlnirii noastre alți patru antreprenori sociali din Acceleratorul de Întreprinderi Sociale.

Vizita a reprezentat o ocazie valoroasă de a dobândi cunoștințe și expertiză la fața locului, ce țin de modelele de afaceri sociale,

„Alături de Voi”, România, în parteneriat cu Academia de Administrare Publică din Republica Moldova și Fundația „ECOUL Cernobilului” din Republica Moldova. Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană în cadrul Programului Operațional Comun România-Republica Moldova 2014-2020, prin intermediul instrumentului European de Vecinătate (ENI).

NOTĂ: Antreprenoriatul social reprezintă activitatea continuă de fabricare a producției, executare a lucrărilor sau prestare a serviciilor în scopul obținerii de venituri pentru a fi utilizate în scopuri sociale, inclusiv pentru prestarea serviciilor sociale.

Scopul antreprenoriatului social este soluționarea unor probleme sociale și creșterea gradului de ocupare a persoanelor, aparținând grupurilor defavorizate.

Antreprenoriatul social contribuie la creșterea incluziunii sociale, crearea de locuri

înființarea a 42 de întreprinderi sociale, la nivelul regiunii Nord-Est și național, în parteneriat cu fonduri-structurale.ro., echipa fiind familiarizată cu două dintre aceste întreprinderi sociale:

- Asociația ADIR, întreprindere socială de inserție, care a creat locuri de muncă pentru persoane din grupuri vulnerabile, inclusiv o

pentru a continua să promovăm înființarea durabilă și gestionarea eficientă a antreprenoriatului social în Republica Moldova.

Amintim că vizita de studiu a avut loc în cadrul proiectului „Parteneriat transfrontalier pentru dezvoltarea antreprenoriatului social”, 2SOFT/1.1/107, implementat de Fundația

de muncă, implicarea persoanelor, aparținând grupurilor defavorizate, în activități economice și facilitarea accesului acestora la resursele și serviciile sociale.

Ina MACOVEI,
specialist principal,
Direcția relații
internationale și
dezvoltare, AAP

Academia de Administrare Publică a organizat, recent, în parteneriat cu Entitatea UN Women Moldova, o Masă rotundă cu genericul „Consolidarea capacităților funcționarilor/funcționarelor publici/publice privind egalitatea de gen, integrarea dimensiunii de gen, bugetarea sensibilă la gen, hărțuirea sexuală, leadership, Agenda „Femeile, Pacea și Securitatea”.

Masa rotundă a avut drept scop prezentarea activităților de consolidare a capacităților ce urmează a fi realizate de către Academia de Administrare Publică cu suportul Entității UN Women pentru instituțiile din sectorul de securitate și apărare și a reunit 38 de reprezentanți/reprezentante din cadrul Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Poliției, Administrației Naționale a Penitenciarelor, Serviciului Vamal, Entității UN WOMEN și Academiei de Administrare Publică.

Cu cuvânt de salut participanților s-au adresat dna Svetlana Andrieș, coordonatoare de program, UN

Consolidarea capacităților personalului din autoritățile publice privind integrarea dimensiunii de gen în politicile publice

Women în Republica Moldova, și Aurelia Țepordei, directoare a Departamentului dezvoltare profesională, Academia de Administrare Publică, managera proiectului.

În cuvântul său de salut, dna Svetlana Andrieș a menționat importanța lansării parteneriatului UN Women cu Academia de Administrare Publică, fapt ce va contribui la susținerea proceselor de implementare a obiectivelor și angajamentelor asumate în contextul Agendei „Femeile, Pacea și Securitate” și la realizarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021.

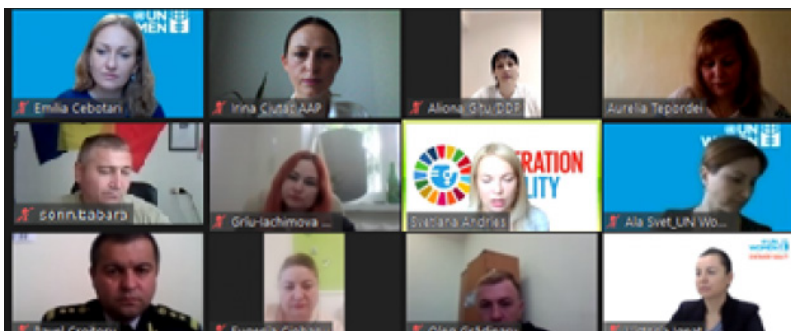
Managera proiectului, Aurelia Țepordei, a reiterat importanța colaborării cu

partenerii de dezvoltare în realizarea obiectivelor prioritare ale administrației publice și profesionalizarea personalului entităților publice din sectorul apărare și securitate în domeniul egalității de gen, prezentând principalele componente ale proiectului:

- fortificarea capacităților personalului privind egalitatea de gen, integrarea dimensiunii de gen, bugetare în bază de gen, hărțuirea sexuală, leadership;
- dezvoltarea e-cursurilor privind egalitatea de gen, integrarea dimensiunii

de gen, hărțuirea sexuală la locul de muncă și plasarea acestora pe Platforma LearnIn a Academiei.

Evenimentul a fost organizat în contextul realizării activităților Proiectului de acordare a unui sprijin extins pentru consolidarea capacităților autorităților publice centrale și locale în integrarea perspectivei de gen „Funcționarii/funcționarele publici/publice și oficialii aleși pentru egalitatea de gen”, implementat de către AAP cu suportul UN Women, finanțat de Guvernul Suediei și UE.

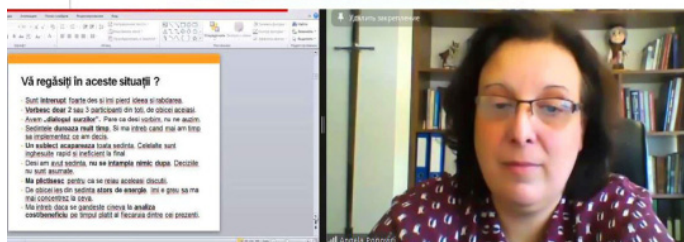

Curs de instruire privind regulile de pregătire și conducere a ședințelor operative, instructive, metodice

La solicitarea Casei Naționale de Asigurări Sociale, Academia de Administrare Publică a desfășurat, în perioada 09 – 10 iunie 2021, cursul de dezvoltare profesională „Reguli de pregătire și conducere a ședințelor operative, instructive, metodice” cu durată de 8 ore academice, destinat funcționarilor publici de conducere din cadrul CNAS. Cursul s-a axat pe dezvoltare competențele necesare pentru a pregăti și conduce eficient ședințele.

Activitățile de instruire s-au desfășurat în mediul online, sub ghidarea doamnei Angela Popovici, doctor, conferențiar universitar, șefa Catedrei Științe politice și relații internaționale

ORGANIZAREA ȘI CONDUCEREA ȘEDINȚELOR

din cadrul Academiei de Administrare Publică, formator cu vastă experiență în domeniu.

Cursul are un format teoretico-practic și presupune

utilizarea metodelor andragogice de predare: mini-prezentări, activități practice individuale și în grupuri mici, studii de caz etc. Astfel, în decurs de două zile de

instruire, au fost abordate subiecte privind procesul de pregătire și desfășurare a ședințelor operative, instructive, metodice, iar prin intermediul acestor subiecte, funcționarii publici au cunoscut etapele de pregătire și desfășurare a ședințelor, tehnicile și instrumentele manageriale de pregătire și conducere a ședințelor, cum să gestioneze corect timpul de desfășurare a ședințelor, documentarea ședințelor conform managementului documentelor etc.

**Pagină realizată de
Departamentul
dezvoltare
profesională, AAP**

Performanța administrării publice prin multilingvism

Marcată anual, pe 23 iunie, Sărbătoarea profesională – Ziua funcționarului public – a fost instituită prin hotărârea Guvernului Republicii Moldova ca o afirmare a rolului funcționarilor publici în societate și element structural de bază al statului Republica Moldova și în conformitate cu prevederile Rezoluției din 2002 a Adunării Generale a Națiunilor Unite privind desemnarea zilei de 23 iunie – Ziua Națiunilor Unite pentru Serviciul Public.

În pregătirea cadrelor profesionale pentru serviciul public al țării rolul predominant revine Academiei de Administrare Publică. Pe parcursul celor 28 de ani de la fondarea Academiei, această instituție au absolvit-o peste 6000 de persoane, care au devenit specialiști cu studii de masterat. Din an în an se extinde numărul funcționarilor din autoritățile publice care au absolvit cursuri de formare și dezvoltare profesională și care constituie acum peste 50.000 de persoane.

Prin profesionalismul și devotamentul lor funcționarii publici sunt promotori consecvenți ai politicilor statului, fiind mereu alături de cetățeni în apărarea intereselor și drepturilor lor pentru a le asigura un trai decent.

Cu unele reflecții, sub aspectul evoluției rolului funcționarului public, vine **Vlad CANȚÎR, Președintele Sindicatelor Angajaților din Serviciile Publice din Republica Moldova.**

În context, ne exprimăm sentimentul de satisfacție și gratitudine pentru dedicația, efortul și perseverența de care dați dovadă în calitate de angajați în serviciul public. Implicarea și contribuția pe care o manifestați transformă actul de administrare publică în unul de calitate și de performanță întru binele cetățeanului și al țării. Mulți ani cu sănătate, noi realizări în activitatea profesională, dar și în viața personală!

Evident, fiecare dintre Dumneavoastră desfășurați multiple activități complexe de o eficiență pronunțată, pentru că toți conștientizați bine că de abordarea demersului administrativ depinde consolidarea statului de drept, dezvoltarea democrației, beneficiile cetățeanului și prosperarea țării.

Indubitabil, acest act presupune perfecționare continuă, competență, profesionalism, experiență etc. Toate acestea le puteți fortifica în cadrul studiilor de masterat, de doctorat și a cursurilor de dezvoltare profesională la Academia de Administrare Publică.

În acest sens, este de-

osebit de important să menționăm necesitatea imperioasă de cunoaștere esențială a experiențelor și bunelor practici internaționale în domeniul de administrare publică de către funcționarii publici din țară.

La întâlnirile cu funcționarii publici și angajații din serviciile publice – membri de sindicat din cadrul Asociațiilor sindicale SINDASP din raioanele republicii și din structurile centrale ale statului au fost și sunt abordate și problemele colaborărilor efective cu partenerii de peste hotare, procesele de cunoaștere și studiere a experiențelor avansate. S-a constatat că un impediment în această colaborare îl constituie necunoașterea limbilor străine. Ași vrea, în acest sens, să sugerez Academiei de Administrare Publică ideea de revenire la cursurile intensive de studiere a limbilor străine pentru o parte de angajați ai Serviciului Public din Republica Moldova. Această realitate este dictată de procesele actuale de globalizare și de integrare europeană.

Problema predării/învățării unui instrumentar de comunicare specializată adecvată în limba străină studiată de către funcționarii publici este de o stringentă actualitate. Soluționarea acesteia rezidă în formarea și dezvoltarea abilităților multilingve ale funcționarului public, iar situația dată ține nemijlocit nu doar de formarea instruitului ca fiind cunoscător

pasiv al limbii studiate, ci și ca subiect activ al actului de comunicare în diverse situații. Actul de comunicare trebuie conceput și tratat ca o activitate sau produs într-o materializare în limba maternă, care presupune culturalizare generală și pregătire lingvistică într-o instituție de învățământ superior specializată precum este Academia de Administrare Publică. Acest proces de dezvoltare a abilităților de comunicare profesională într-o limbă străină, studiată într-un spațiu multicultural și multilingv este, finalmente, o competență interculturală. Formarea interculturală trebuie să se alimenteze și din fondurile valorice proprii, care vor stimula, în consecință, parcursul către universalitate.

serviciu peste hotarele țării. Anume funcționarii publici sunt responsabili de susținerea unor discursuri, alocuțiuni, dări de seamă, rapoarte cu scopul informării, stabilirii multiplelor și diverselor contacte de cooperare intercomunitară și internațională și fortificării imaginii proprii și a statului pe care îl reprezintă.

Caracteristicile evolutive ale relațiilor de coabitare pe plan intern și extern, se profilează astăzi cu valențe noi, acțiunile de colaborare și coordonare interstatală, activitatea instituțiilor și forurilor internaționale, conferințe, seminare, mese-rotunde, colocvii confirmă, o dată în plus, această necesitate pentru angajații din Serviciul Public al statului nostru.

Educația într-un multiculturalism, cu obiectivul de a deveni cetățeni ai lumii, impune inevitabil condiția de validitate și valabilitate a propriei culturi, prin care și cu care vom intra în cadrul valoric universal. Acest fapt devine deja inevitabil pentru funcționarii noștri publici, mai cu seamă când sunt în diferite misiuni de

Federația SINDASP va promova în permanență în rândurile funcționarilor publici, pe calea multiplelor activități și de o manieră științifică fundamentată și argumentată, ideea de multilingvism și multiculturalism, ca fiind, neîndoiește, o plusvaloare a unui serviciu public de esență europeană și internațională.

Premierul interimar, Aureliu Ciocoi, a comemorat victimele primului val al deportărilor staliniste

Prim-ministrul interimar, Aureliu Ciocoi, împreună cu președintele țării, Maia Sandu, au participat la evenimentul de comemorare a 80 de ani de la primul val de deportări staliniste din 13 iunie 1941. Oficialii au depus flori la Monumentul Deținuților Politici din Scur-

ul Gării Feroviare în memoria victimelor deportate.

Șeful Executivului a amintit cum la 12-13 iunie 1941 au fost ridicați oameni gospodari, intelectuali, activi în societate și deportați, subliniind că aceste

evenimente tragice în istoria națiunii noastre trebuie să fie incluse în curriculele de studii, pentru ca istoria să rămână vie și să nu mai aibă șansa de a se repeta:

„Peste o sută de mii de moldoveni, în repetate valuri, au fost ridicați și duși în gulagurile bolșevicilor.

Această filă a istoriei noastre trebuie să rămână vie în permanență. Fac un apel către istorici: cred că lipsește pe soclul ăsta lista nominală a fiecărui moldovean care a devenit victima NKVD-ului și a terorii bolșevicilor. Cred că este de datoria noastră și a urmașilor noștri să ducă până la capăt această sarcină, să caute în arhive, să deschidă arhivele încă închise, și să știm exact numele și prenumele celor care a fost ridicat și de ce. O altă acțiune care mi se pare necesară, poate fi dureroasă pentru noi - să aflăm și cine i-a denunțat.”

În context, Aureliu

Ciocoi a făcut un apel către societate îndemnând „să aibă curajul de a opune rezistență oricăror administrații care cad în autocratism și să ne apărăm cu demnitate libertatea și democrația, care sunt elementele absolut necesare pentru un viitor liber și prosper al țării noastre”.

Premierul în exercițiu a venit cu recomandarea ca până la 27 august 2021, când Republica Moldova va marca 30 de ani de independență, să fie înscrusate numele tuturor victimelor deportărilor staliniste pe monumentul respectiv.

Premierul interimar, Aureliu Ciocoi, a avut o întrevvedere cu reprezentanții misiunii internaționale de observare a alegerilor, ENEMO. Șeful Misiunii, Zlatko Vujovic, și-a prezentat echipa, dar și rolul acesteia în Republica Moldova.

Mandatul ENEMO este de a monitoriza alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie și de a asigura integritate și transparență în cadrul acestui proces. În acest scop, Misiunea va delega o echipă formată din 7 experți de bază și 10 observatori.

Întâlnire cu reprezentanții ENEMO

Observatorii internaționali au relatat despre experiența avută în cadrul celor 5 procese electorale desfășurate în țara noastră în ultimii cinci ani, subliniind problemele tehnice confruntate, gradul înalt de polarizare a mass-mediei și gestionarea activităților pre și post electorale.

Șeful Guvernului a salutat implicarea reprezentanților misiunii internaționale în monitorizarea alegerilor anticipate din această vară.

Aureliu Ciocoi a punctat necesitatea ca acest exercițiu democratic să se desfășoare în mod corect, inclusiv, transparent și în absolută corespundere cu standardele europene.

NOTĂ: Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO) este o organizație internațională neguvernamentală. Aceasta este formată prin asocierea

a 21 de organizații naționale de monitorizare din 17 țări din Europa de Est și Centrală și Asia Centrală, inclusiv două țări-membre ale Uniunii Europene.

Summitul șefilor de state și de guverne al Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est

Premierul interimar, ministrul afacerilor externe și integrării europene, Aureliu Ciocoi, a participat la Summitul Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est, la nivel de șefi de state și de guverne, care s-a desfășurat în orașul Antalya, Republica Turcia.

Principalele subiecte pe agenda Summitul Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEEC) au vizat evoluțiile relațiilor statelor din regiunea Europei de sud-est cu Uniunea Euro-

peană. Totodată, oficialii au reliefat convergența de opinii cu privire la necesitatea unei coordonări mai eficiente la nivel regional pe subiecte de interes comun, în special în contextul

provocărilor în plan global.

Discuția a reconfirmat angajamentul politic al statelor participante pentru consolidarea cooperării la nivel regional, inclusiv în contextul combaterii pandemiei și efectelor acesteia. În rezultatul discuțiilor a fost adoptată Declarația comună a Summitului și Strategia de dezvoltare a Europei de Sud-Est 2030 (SEE 2030).

Prim-ministrul interimar Aureliu Ciocoi a evidențiat rolul major al Uniunii Europene în acordarea sprijinului

regiunii în perioada pandemică prin asistență financiară, echipamente medicale, loturi de vaccin. De asemenea, au fost salutate rezultatele Președinției în exercițiu turce și contribuția adusă la cooperarea sectorială prin evenimentele organizate.

Șeful delegației moldovene a notat valoarea adăugată a participării Republicii Moldova în cadrul SEEC, care în cei 25 de ani de existență și-a demonstrat relevanța ca principalul forum politic de dialog în regiune.

**Serviciul de presă al
Guvernului**

„Săptămâna Științei”, dedicată celei de-a 30-a aniversări de la proclamarea independenței Republicii Moldova

Ministrul Educației, Culturii și Cercetării Lilia Pogolșa a participat, pe 7 iunie, la evenimentul online de lansare a „Săptămânii Științei”, organizată de Academia de Științe a Moldovei (AȘM), dedicată celei de-a 30-a aniversări de la proclamarea independenței Republicii Moldova, împlinirii a 60 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei și a 75 de ani de la crearea primelor instituții științifice de tip academic.

Ministrul Lilia Pogolșa a adresat felicitări întregului corpului academic din țara noastră, menționând că mediul științific prin performanță, muncă asiduă și dedicație profesională reprezintă potențialul științific al Republicii Moldova.

„Pe parcursul celor șase decenii de istorie instituțională, Academia de Științe a Moldovei, în

comun cu institutele de cercetare și universitățile, prin potențialul lor de cunoaștere științifică, se implică activ în viața societății și contribuie la progresul și prosperitatea Republicii Moldova, exercitând rolul de consultant strategic al Guvernului privind stabilirea priorităților în domeniul cercetării fundamentale și aplicative. În acest onorabil interval de existență Academia de Științe a Moldovei a oferit țării și lumii numeroși cercetători care au devenit personalități marcante în istoria științei,

a generat idei și teorii inovatoare în diverse domenii ale științei și tehnologiei, a contribuit la transformarea invențiilor în tehnologii performante pentru binele națiunii și omenirii. În numele Ministerului Educației, Culturii și Cercetării îmi exprim înalta considerație și apreciere față de oamenii de știință, cărora le mulțumim pentru excelența în activitatea de cercetare, performanțele la nivel național și internațional” a mai menționat ministrul.

În cadrul „Săptămânii Științei”, dedicată împli-

nirii a 60 ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei și a 75 ani de la crearea primelor instituții de tip academic, AȘM a organizat mai multe activități printre care Simpozionul Internațional „Studiul artelor în context european”, Conferința științifică națională cu participare internațională „100 de ani ai Insulinei”, Conferința Științifică Internațională „Tehnologii moderne: actualitate și perspective”, la care au participat reprezentanții mediului academic din țara noastră și de peste hotare.

Ministrul Educației, Culturii și Cercetării a participat la prima reuniune a Consiliului de experți în știință și educație al Asambleei parlamentare statelor-membre CSI

Ministrul Educației, Culturii și Cercetării, Lilia Pogolșa, a participat pe 11 iunie curent, la Prima reuniune a Consiliului de experți în știință și educație al Asambleei parlamentare statelor-membre CSI.

Scopul prezentului Consiliu este de a fortifica cooperarea dintre statele-membre CSI în domeniul științei și inovării, de a susține și promova schimbul de experiență și bune practici privind baza normativă pentru dezvoltarea științei și educației, desfășurarea activităților științifice comune în vederea utilizării în mod eficient a potențialului științific al țărilor membre CSI.

În discursul său, ministrul Lilia Pogolșa și-a exprimat convingerea că activitatea prezentului Consiliu

al Asambleei parlamentare statelor-membre CSI va contribui substanțial la dezvoltarea științei și cercetării în țările membre. Totodată oficialul a menționat că colaborarea sistematică pe aceste domenii între statele-membre CSI va determina orientarea pregătirii profesionale și cercetărilor științifice în beneficiul dezvoltării societăților durabile, bazele pe cunoștințe și inovare.

„Cercetarea și inovarea sunt motorul creșterii economice și sursa soluțiilor pentru problemele cu care se confruntă societatea. Nivelul de dezvoltare a sistemelor de educație și inovare influențează direct competitivitatea economică a țării și nivelul general de bunăstare a populației. În acest context, subliniez importanța cooperării dintre statele-membre CSI în domeniul științei și inovării, iar misiunea noastră în cadrul prezentului Consiliu, ține de facilitarea comunicării dintre mediul academic și științific din țările noastre pentru a asigura o mai bună și eficientă implicare în proiecte și activități educaționale și științifice comune”, a precizat ministrul Lilia Pogolșa.

Oficialul a mai subliniat importanța asigurării unei abordări sistematice, pe termen lung, a dezvoltării domeniului științei și inovării, bazată pe principii precum: consolidarea sinergiei dintre cercetare și necesitățile economiilor naționale, crearea de noi oportunități pe piața muncii și creșterea competitivității, consolidarea capitalului uman, creșterea interesului pentru domeniile cercetării și inovării și atragerea celor mai talentați profesioniști, precum și eficientizarea bazei de finanțare a științei, prin utilizarea celor mai bune practici și modele internaționale.

**Serviciul de presă
al MECC**

Propria măsură de aur a Creatorului nepereche

Raportat la cultura românească dintotdeauna din oricare perspectivă, Eminescu reprezintă mai mult decât o sinteză (fie poetică, epică, filozofică, mitică sau mistică...), dacă ne aprofundăm în materia creației sale de un gen sau altul. Eminamente meditativ sau romantic, militând prin natura însăși a talentului său multidimensional sau liric vizionar și satiric inegalabil nu numai în contextul literar clasic, național sau mondial, prin anvergura și adâncimea polemicii lui intolerante cinstim Adevărul. Cearța înțeleptului cu lumea, cantemirian vorbind, sau dialogul – monologul Creatorului al Luceafărului cu societatea și cu contemporanii săi este una dictată de condiția divină a Cuvântului atotîncăpător și mereu înnoitor dinspre cunoaștere și evoluție. Or, Eminescu este nu numai Creatorul de la răscruce, dar și de „direcție nouă” în concepția maioreșciană, Înaintemergătorul

*Al meu nume o să-l poarte secolii din gură-n gură.
Mihai Eminescu*

și Întâistătătorul în toate activitățile lui literare, atins de suflarea de geniu ce l-a dominat totalmente.

Ori prin poemele de mare respirație (de fapt antologice, gen capodoperele „Luceafărul”, „Scrisorile”, „Povestea Magului călător în stele”, „Momento mori”, „Panorama deșertăciunilor”, „Rugăciunea unui dac”, „Doina”, „La arme”, de însemnătate neîndoiebnică pentru orice generație de ieri, de azi și de mâine, pentru cultura românească Eminescu este aidoma unui Demiurg al acesteia, dublat de o constantă critică unică în proza politică/publicistică și de un aproape necunoscut Creator însetat de izvoarele științei, inclusiv a fizicii moderne (despre care s-au scris și se vor scrie, desigur, cărți întregi inspirate din opera Lui monumentală).

„Bucățile din inima lui rupte, vorbind în metafora

vlahuțiană, sunt „bucăți de nemurire românească-dumnezeiască prin lumina lor divin-metafizică și orfică. La pragul de sus al scrisului eminescian scânteiază sclipirile selenare sau „lumina de lună”, pentru care propriul trop a manifestat o atracție magnifică hipnotică dacă nu introductivă, de altfel ca și cea a dorului nemărginit remarcabilă uneia din poezia din tinerețe a lui Hiperion, pornit în căutarea lui legendar-splendide naționale și universale.

Calea de la învățăcel („La mormântul lui Aron Pumnul”) la poemul celebru al „Luceafărului” nemuritor a fost una presărată de încercări ale destinului, pe care puterea divină a talentului de geniu eminescian le-a transformat în opere de artă („Pe lângă plopii fără soți”, „O mamă...”, „Criticilor mei” etc.), prin asta demonstrând o dată în plus că Poetul e de la Dumnezeu.

Identificat cu spiritul neamului, cu istoria culturii și civilizației lui dintotdeauna, Eminescu a exprimat prin Opera sa netrecătoare permanența perenului și a frumosului românesc, necesitatea duhului divin și a suflării naționale, a idealului secular-milenar al compatrioților săi însetați de libertate și de echitate sociomorală. Concludentă în atare constelație de idei este mai cu seamă proza politică eminesciană, care a făcut epocă în activitatea publicistică a autorului la „Timpul”,

din care a făcut o tribună de luptă cu adversarii de principii și idei naționale pe care aceștea le călcau în picioare, sfidând cel mai elementar bun-simț al compartimentului sociouman. Așa dar, geniul presei românești devine și cel mai tare luptător publicistic al adevărului de noi și de nou, dinspre sinceritate și verticalitate.

Patriotismul eminescian este unul de Acasă și întru Acasă, apreciat de la T. Maiorescu încoace la justa valoare. Încondeiat în legendă și școlit la literatura universală a timpului, la condiția ei estetică-civică primordială, spiritul eminescian a făcut epocă pe încetul în cultura și spiritualitatea civilizației românești clasice și moderne.

Formele literare eminesciene s-au încetățenit în literatura națională prin strălucirea lor compozițională și ideatică în adevăr inspirată, călăuzindu-și compatrioții pe drumul luminii divine a Cuvântului, a Limbii și a Duhului românesc în toate (în ode și balade, în scrisori, în sonete, în descrieri inedite etc.) având propria măsură de aur a Creatorului nepereche pentru toate timpurile.

Tudor PALLADI

La steaua

La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

Poate de mult s-a stins în drum
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre,

Icoana stelei ce-a murit
Încet pe cer se suie:
Era pe când nu s-a zărit,
Azi o vedem, și nu e.

Tot astfel când al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă.

Eminescologul ziarului nostru,

Tudor PALLADI, este binecunoscut cititorilor ziarului „Funcționarul Public”, domnia sa fiind și un colaborator neostenit și inovator al ziarului. A fost și angajat în timp în Secția activitate editoria-lă, dar s-a manifestat prin materialele, tabletele sale, scrise într-un stil artistic, cu sensuri divine, remar-

cându-se, îndeosebi, prin seria de eseuri monumentale, dedicate zilelor Mihai Eminescu, ce redau superb geniul multidimensional al Creatorului nepereche românesc. Fiind un om prea ocupat în activitatea sa rodnică de creație, Tudor Palladi s-a dăruit din plin ziarului Academiei, aducând de fiecare dată o nouă și veridică suflare publicației.

Scriitorul și publicistul Tudor Palladi și-a manifestat talentul de-a lungul anilor printr-o activitate prodigioasă de poet, critic literar, cronicar al timpurilor întru desăvârșirea culturii noastre naționale. Preocupat veșnic în creația literară și socioumană națională și universală spre a expune noilor valori vatra strămoșească, iată că Tudor Palladi a atins vârsta onorabilă de 75 de ani.

La mulți ani! maestre, multă sănătate și continuă slujire limbii și culturii noastre.

Programul Platforme Industriale Multifuncționale pentru o industrie echilibrată și durabilă

După cum v-am informat anterior, în octombrie 2020, a fost aprobat, prin hotărâre de guvern, Programul-pilot de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale (PIM), scopul fiind creșterea competitivității, productivității, ocupării forței de muncă a sectorului industrial echilibrat pe întreg teritoriul țării. La această temă am realizat un interviu cu **Oxana PALADICIUC, șef Direcție dezvoltare regională și infrastructură de suport în afaceri, Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii, Senior expert, Rețeaua Enterprise Europe Network.**

CORRESPONDENTUL:
Ce reprezintă, în ansamblu, Programul Platforme Industriale Multifuncționale?

Oxana PALADICIUC:
Sectorul industrial reprezintă unul dintre principalele domenii ale economiei naționale prin intermediul căruia pot fi atinse obiectivele de bază, precum ar fi creșterea economică, dezvoltarea producției competitive, implementarea tehnologiilor inovatoare, crearea locurilor de muncă. Astfel, dezvoltarea unui sector industrial sustenabil, tehnologic avansat, eficient și competitiv, racordat la standardele europene, este obiectivul strategic al politicii de stat.

Reieșind din aceste considerente, obiectivele Programului-pilot sunt:

- dezvoltarea social-economică echilibrată și durabilă pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
- dezvoltarea economică a regiunilor prin susținerea întreprinderilor mici și mijlocii, cu accent sporit pe inovare, transfer de tehnologii și dezvoltare durabilă;
- atragerea investițiilor și promovarea regiunilor în calitate de poli de dezvoltare.

COR.: Cum concluați cu autoritățile publice centrale și locale pentru implementarea eficientă a Programului?

O. P.: Autoritățile publice sunt partenerii activi în definirea profilului regiunii, identificarea terenurilor, implementarea acțiunilor necesare în crearea, funcționarea și dezvoltarea PIM. Ele și-au arătat interesul față de această inițiativă încă la

etapa de concept, iar ulterior nu s-au lăsat așteptate nici scrisorile de interes din partea APL. Astfel, pentru că procesul de creare a Platformelor Industriale Multifuncționale este unul continuu și implică menținerea unei colaborări fructuoase, după semnarea Acordurilor Memorandum cu Consiliul raional și primăriile, în cadrul regiunilor respective au fost create Grupuri de Lucru regionale din care fac parte organizații și instituții cu rol cheie la nivel raional, astfel încât toate măsurile și acțiunile să fie bine coordonate.

COR.: Care este situația la zi privind implementarea Programului?

Programul-pilot PIM este structurat în 3 etape-cheie:

Etapa I: Identificarea și selectarea terenurilor destinate creării PIM, etapă complexă, întrucât necesită consens și un dialog foarte strâns la nivel regional, care implică planificarea și dezvoltarea regională;

Etapa II: Dezvoltarea conceptului și crearea in-

frastructurii PIM. La această etapă pentru regiunile cu care au fost semnate Acordurile Memorandum se efectuează studii de fezabilitate și fezabilitate, pre-proiectare, proiectare și executare a lucrărilor de conectare a infrastructurii/rețelelor tehnice și de producție.

Etapa III: Administrarea și dezvoltarea capacităților instituționale ale PIM. Desigur, pentru a asigura administrarea PIM va fi creată o nouă entitate sau se vor dezvolta capacitățile entităților de administrare a PIM deja existente, se va lucra la promovarea activităților economice în cadrul PIM și atragerii investițiilor și promovarea regiunilor în calitate de poli de dezvoltare.

Astfel, până la momentul actual echipa de implementare a colaborat activ cu APL-urile în scopul identificării potențialelor PIM, au fost efectuate peste 25 de vizite în teritoriu, în cadrul cărora s-a analizat terenul propus și actele existente, s-a discutat despre mecanismul de creare a Platformelor Industriale

Multifuncționale și etapele de dezvoltare ale acestora.

Totuși, deși 18 raioane au manifestat interesul și disponibilitatea de participare în acest Program, până la momentul actual au fost încheiate 8 Acorduri Memorandum, prin care s-au stabilit atribuțiile și responsabilitățile fiecărei părți pentru asigurarea creării, funcționării și dezvoltării PIM.

Astfel, pentru raioanele care au trecut la etapa a II a Programului-pilot au fost realizate studiile de pre-proiectare/fezabilitate tehnică a PIM și de identificare a potențialului social-economic al regiunii, modelând, totodată, prin simulare selectarea posibilelor companii pentru amplasare în cadrul fiecărei Platforme.

Crearea unei Platforme este o activitate complexă care durează în timp și la care sunt implicați pe lângă administrațiile publice centrale, locale, ODIMM și alți actori-cheie, precum ar fi Agenția de Investiții, diverși parteneri locali, naționali și internaționali, inclusiv organizații donatoare.

Suntem la etapa inițială pentru crearea platformelor industriale și stabilirea unui sistem de funcționare, un obiectiv primordial fiind atragerea investitorilor, dar și implicarea antreprenorilor locali pentru crearea unor lanțuri valorice, ca PIM-urile să devină baza dezvoltării industriale continue și durabile a Republicii Moldova.

**Interviu realizat de
Ion AXENTI**

Datorită asistenței UE, antreprenorii din regiunile Ungheni și Cahul își dezvoltă afacerile

Un nou program de granturi, în valoare totală de 700.000 euro, destinat întreprinderilor existente, start-up-urilor și inițiativelor de antreprenoriat social din regiunile Cahul și Ungheni a fost lansat în cadrul Programului EU-4Moldova: Regiuni-cheie, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD și UNICEF.

Astfel, 26 de companii din regiunile-cheie Ungheni și Cahul vor primi în acest an granturi în valoare de 15.000 - 30.000 de euro fiecare. Acesta este al doilea apel de finanțare pentru sectorul privat lansat de Programul EU4Moldova: Regiuni-cheie, primul fiind desfășurat în 2020. Atunci, 28 de întreprinderi, start-up-uri și inițiative de antreprenoriat social au beneficiat de asistență din fonduri europene.

În cadrul primului apel, 16 companii existente, 10 startup-uri și 2 inițiative de antreprenoriat social din ambele regiuni-cheie au beneficiat de granturi în valoare de 15.000 - 30.000 de euro fiecare. Valoarea totală a granturilor a fost de cca 700.000 de euro. Asistența financiară este utilizată pentru achiziționarea de echipamente, bunuri, lucrări și servicii în scopul dezvoltării afacerii, creării de noi locuri de muncă și sporirea atractivității regiunilor-cheie pentru noi investiții. Programul de granturi este însoțit și de activități de mentorat, instruirii gratuite pentru a stimula cultura antreprenorială a regiunilor cheie.

Beneficiarii primului apel al programului de granturi pentru business au inițiat și dezvoltat afaceri de activitate economică precum: producere de mobilă, croitorie, patiserie, obiecte de decor, materiale de construcție, agricultură, api-

cultură ș.a. Afacerile beneficiare de grant vor crea peste 200 noi locuri de muncă permanente și sezoniere în ambele regiuni.

Istorii de succes din primul apel

Gospodăria Țărănească „Victor Voina”. Antreprenorul Victor Voina este originar din Cahul. A muncit mulți ani în România în sectorul agricol. Experiența acumulată în țara vecină l-a motivat să-și deschidă o afacere în domeniul zarzavaturilor la el acasă, în s. Roșu, raionul Cahul. Grantul obținut în cadrul Programului EU-4Moldova: Regiuni-cheie îl va ajuta să își extindă afacerea. Cei 25.000 de euro, plus contribuția proprie, sunt investiți în construcția unei sere pentru cultivarea zarzavaturilor ce va avea sistem de încălzire prin utilizarea uleiului uzat.

Pensiunea turistică „Eco-Village Văleni”. 4 căsuțe rustice cu curți amenajate tematic, după îndeletnicirile țăranilor din Lunca Prutului de Jos, sunt în curs de construcție la Văleni. Astfel, 24 noi locuri de cazare vor fi disponibile în Văleni, supranumit Satul Colinelor de Aur. Extinderea pensiunii este posibilă datorită grantului acordat de Programul EU4Moldova: Regiuni-cheie companiei „RUMIX STIL” S.R.L. în cadrul categoriei Companii Existente.

Cei 30.000 de euro, asistență din fonduri europene, vor fi investite în dezvoltarea infrastructurii pensiunii extinse. Eco-Village Văleni reprezintă o afacere

socială locală, înființată la începutul anului 2014, în zona de sud al Republicii Moldova, cu scopul de a promova regiunea turistică în curs de dezvoltare Văleni și al ecosistemului Lacului Belev, parte al primei Rezervații a Biosferei UNESCO „Lunca Prutului de Jos” a Republicii Moldova. Principalele sectoare de activitate sunt reprezentate de turismul rural, cultural, vitivinicol și eco-turism.

Spălătorie Eco. Cristina Scutaru a lansat, acum 10 ani, în Ungheni, o afacere de familie. Compania „Unfloria” prestează servicii de curățare și spălare a articolelor textile, inclusiv a covoarelor, dar și de coasere a textilelor pentru casă.

În acest an, Cristina Scutaru beneficiază de un grant în valoare de 30.000 de euro, acordați din fonduri europene în cadrul Programului EU4Moldova: Regiuni-cheie. Cu banii obținuți, dar și contribuția proprie, familia Scutaru va achiziționa mașină automată pentru spălarea covoarelor și echipament aferent acesteia. Astfel, compania își va spori calitatea și rapiditatea serviciilor prestate, va asigura reducerea cu până la 30% a consumului de apă în procesul de curățare a covoarelor și reducerea consumului de energie cu până la 20%. Compania va instala de asemenea colectoare solare ce vor produce apă caldă din surse non-poluante și vor reduce consumul de energie. 4 noi locuri de muncă au fost create, fiind angajate femei din zona rurală.

Plantație de plante aromate: Familia Chitoraga a lansat în 2013 o afacere de producere de ceaiuri naturale și de cultivare de plante medicinale. În satul Năpădeni, raionul Ungheni, pe o suprafață de 22 hectare din zona codrilor, ei cresc mentă, lămâiță, gălbenele, romaniță și alte plante. Ceaiurile produse sub brandul „Aroma Pădurilor” sunt vândute în magazinele din țară, dar și exportate în țări precum Canada, SUA, Italia, Rusia. Grantul în valoare de 26.300 de euro, obținut la categoria Companii Existente, va fi investit în modernizarea sistemului de irigare, instalarea panourilor fotovoltaice, precum și în contractarea serviciilor de expertiză în marketing. Grație finanțării UE, marca „Aroma Pădurilor” va cuceri noi piețe internaționale cum ar fi România, Belgia, Japonia.

Primele două apeluri de granturi pentru antreprenorii din regiunile Cahul și Ungheni, organizat de Programul EU4Moldova: Regiuni-cheie, vor fi urmate de al treilea și ultimul apel, destinat sectorului privat din regiunile-cheie, ce va fi lansat în 2022.

Programul are un buget total de 23 milioane de euro, este finanțat de Uniunea Europeană și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și Fondul Națiunilor Unite.

**În PRISĂCARU-ZGLĂVUȚĂ,
specialist comunicare,
Programul EU4Moldova:
Regiuni-cheie**

Lunga și anevoioasa cale spre dreptate

(Problema reabilitării victimelor regimului comunist în documentele de arhivă)

Teroarea comunistă în ex-Republica Sovietică Socialistă Moldovenească a avut caracteristici specifice GULAG-ului din URSS, în care teroarea și frica erau considerate elemente-cheie în politica de deznaționalizare a populației băștinașe.

La cei 30 de ani de independență a Republicii Moldova nu se cunoaște cu exactitate câți cetățeni au avut de suferit de pe urma regimului totalitar comunist, câte persoane au fost declarate victime ale deportărilor și represiei politice și câte ar mai urma să fie reabilite.

Legea nr. 1225 din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiei politice prevede, pe lângă repunerea în drepturile politice, sociale și civile a persoanelor care au avut de suferit, retrocedarea proprietăților ori compensarea lor. O parte dintre victime au primit compensații chiar în primii ani după aprobarea Legii susmenționate, când rubla s-a devalorizat la maximum. Despre despăgubirile primite de cetățenii Chișinăului și a suburbiilor ne mărturisesc documentele de arhivă, care elucidează procesul de studiere a Comisiei pentru repunerea în drepturi a persoanelor represate politic și ulterior reabilite, începând cu anul 1989 și care continuă până în zilele noastre. Nu sunt cunoscute circumstanțele și criteriile de calculare a averii celor deportați, dar comisiiile respective s-au folosit de acest indicator de prețuri pentru recompensa adusă celor care au dovedit că sunt jertfe ale regimului totalitar comunist. Costul averii la preț de stat din anii 90 era calculat cu mult mai mic decât cel real.

Acest indicator de prețuri reprezintă un act de injustiție față de acei oameni care au fost deportați,

lipsiți practic de două ori de avere: la deportare, apoi la reîntoarcerea din Siberia, Kazahstan și alte regiuni ale Rusiei.

Mulți dintre victimele celor trei deportări masive staliniste s-au refuzat de aceste compensații prin faptul că pentru a beneficia de ele trebuiau să îndeplinească un șir de condiții: să ateste un act de reabilitare că a fost deportat, documentul care indică bunurile care au fost confiscate sau naționalizate și dovezile acestora. Pregătirea dosarului putea să dureze și mai mult de un an de zile. Compensațiile oferite valorau, deseori, mai puțin decât cheltuielile de judecată.

Victimele represiei trebuiau să demonstreze ceva care, practic, uneori era imposibil să documentezi, fiindcă dosarele de deportare în cele mai dese cazuri erau incomplete.

Legislația moldovenească nu prevede recuperarea prejudiciului moral și exclude, cu mici excepții, practic retrocedările. Totuși, primăria municipiului Chișinău a întreprins anumite acțiuni privind compensarea averii confiscate anumitor categorii de persoane. Comisia creată s-a întrunit regulat și a întocmit procese-verbale în care au discutat problema repunerii în drepturi a persoanelor represate și ulterior, reabilite. În fondul documentelor primăriei municipiului Chișinău și a primăriilor orașelor, comu-

nelor, satelor din suburbii se regăsesc documente ce reflectă activitatea acestor comisii. Astfel, la ședințele comisiilor au fost discutate solicitările persoanelor supuse represiei politice în timpul dictaturii comuniste. Au fost adoptate decizii privind executarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova și Federației Sindicatelor Independente din Moldova nr. 886 din 2 decembrie 1994. Pe lângă reabilitarea politică și socială, unele categorii de persoane au primit drept compensare 30 de salarii minime (pentru persoanele ale căror soți, părinți sau copii au fost executați în timpul represiei politice sau au decedat

în locurile de deținere specială sau în drum spre ele). Primăria municipiului Chișinău a autorizat acordarea de compensații în mărime de 200 de lei persoanelor indicate în lista cetățenilor supuși represiei politice a căror avere nu s-a păstrat și nu poate fi restituită.

În mare parte, despăgubirile, conform legii, trebuie de plătit din bugetul primăriilor locale. Foștii deportați sau persecutați politic afirmă că această lege este imposibil de pus în practică, în condițiile în care majoritatea primăriilor locale sunt sărace. În cazul caselor confiscate sau naționalizate, trebuie să fie achitat prețul actual al lor sau să se acorde, prioritar, un spațiu de locuit. Primăria municipiului Chișinău, după posibilități, a acordat unor persoane spațiu locativ, loturi pentru construcția individuală a spațiului locativ. Dar apare întrebarea firească: ce se va face cu persoanele care urmează să fie evacuate din casele retrocedate, dacă administrațiile publice locale nu pot să-i asigure cu spațiu locativ?

În context, nu se cunoaște și o altă latură a problemei: din ce fonduri se vor plăti bunurile care nu s-au păstrat sau nu pot fi restituite în natură, fiind legal privatizate? Perioada de achitare fiind de la trei la cinci ani. Dar statistica ne dovedește că anual 10 % din cei, care au trecut prin teroarea comunistă, mor.

Decretele privind deportările pentru basarabeni au fost trei la număr și au fost adoptate la Moscova, dar executate în localitățile RSS Moldovenești. Listele celor supuși represiei au fost întocmite la fostele selsoviete (sovietele sătești), primării. Bogățiile care au rămas de la deportați au intrat în bugetul statului, corespunzător statul ar trebui să se implice plenar în ajutorarea acestor persoane care au trecut prin teroarea GULAG-ului sovietic-comunist.

Credem, că autoritățile publice centrale și locale trebuie să adopte un plan de acțiuni concrete privind protecția socială a acestor categorii de persoane.

Maia FLENCHEA,
șef Direcție
de arhivă Chișinău

Cultura românească medievală scrisă

Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) a inaugurat de curând în spațiul expozițional Muzeul Cărții, expoziția „Cultura românească medievală scrisă”, organizată în colaborare cu Agenția Națională a Arhivelor din Moldova. Scopul expoziției este de a valorifica, în primul rând, patrimoniul cultural național scris în perioada secolelor XVI–XIX, iar în al doilea rând, de a aduce un omagiu acelor înaintași cărțurari care au promovat cultura și limba română.

Cele 12 compartimente au fost structurate să pună în valoare principalele genuri de literatură a culturii medievale, care își are originea în cultura bizantină, însă creată în stilul izvodului moldovenesc, inițiat în secolul al XV-lea de către călugărul Gavriil Uric la Mănăstirea Neamț.

Expoziția debutează cu compartimentul cărțile populare. O lucrare caracteristică acestui gen este „Fiziologul”, scrisă de Damaschin Studitul, între anii 1565 – 1572. Lucrarea nu este altceva decât cartea de științe ale naturii, unde găsim descrie-

rea animalelor. Tot din seria cărților populare fac parte traduceri în limba română din biletistica occidentală.

Un alt compartiment este dedicat scrierilor ascetice, tematica cărora se referă la îndrumarea spirituală atât a călugărilor cât și a credincioșilor din afara mediului mănăstiresc. Din imensul tezaur patristic expus fac parte manuscrisele „Cuvântările lui Isaac Sirul”, „Cuvintele Sfinților Bătrâni”, „Scara Sfântului Ioan Sinaitul”, toate realizate în mediul călugăresc basarabean, în liniștea chiliilor.

Literatura juridică este prezentă prin „Pravila mică de la Govora”, din 1640, scrisă pe timpul domniei lui Matei Basarab, în baza codicilor juridice bizantine. A fost supranumită „de la Govora” – după locul de tipărire – și „(cea) Mică” – după formatul său mic (sub forma unei ediții „de buzunar”), o excepție pe acele timpuri, deoarece în acea perioadă cărțile se scriau în format mare, adică în folio.

Merită atenție compartimentul dedicat cărțurilor laici. O personalitate multi-

laterală, promotor al culturii românești, a fost domnitorul Moldovei Dimitrie Cantemir (1673-1723), care ne-a lăsat un șir de lucrări fundamentale nemuritoare ce țin de istoria națională și universală.

O lucrare remarcabilă din categoria scrierilor istorice este „Hronograful anilor de la izgonirea lui Adam din Rai până la Avraam”, scrisă pentru prima dată de Caldei, pe vremea lui Avraam. În anul 1000 după Hristos, istoricul Gheorghe Chedrinul îl traduce la Constantinopol în limba greacă, apoi Sf. Dimitrie al Rostovului îl traduce în limba rusă. În anul

1837, este tradus din limba slavonă în română de Mitropolitul Moldovei Veniamin Costache.

Organizatorii expoziției au pus în valoare scrierile unor clerici-cărțurari, precum ale Mitropoliților Varlaam, Petru Movilă, Veniamin Costachi, Gavriil Bănulescu Bodoni care, pe lângă activitatea lor de administrare a bisericilor, s-au îngrijit și de cultivarea intelectuală a poporului prin traducerea, alcătuirea operei.

Cel mai vast compartiment este dedicat, desigur, cărților de cult. Toate cele 40 exemplare expuse în Muzeul Cărții sunt valoroasele capodopere ale artei tipografice medievale moldovenești, toate păstrează mărturie relevantă cu privire la conținutul istoric, social, economic, cultural și religios al societății de atunci.

Expoziția „Cultura românească medievală scrisă”, va fi deschisă până pe 31 august 2021.

Veronica COSOVAN,
șef Secție Carte
veche și rară,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Următorul număr al ziarului „Funcționarul Public” va fi dublu, nr. 13-14, iulie 2021.

Abonarea 2021

Continuă abonarea pentru anul 2021 la revista științifico-metodică trimestrială „ADMINISTRAREA PUBLICĂ” și la ziarul „FUNCȚIONARUL PUBLIC,” publicații ale Academiei de Administrare Publică.

Revista „Administrarea Publică” apare trimestrial.

Costul unui abonament:

3 luni - 42 lei; 6 luni - 84 lei.

Indice poștal: 76957

Ziarul „Funcționarul Public” apare de 2 ori pe lună.

Costul unui abonament:

3 luni - 39 lei; 6 luni - 78 lei.

Indice poștal: 67919

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Sergiu VLADÎCA - șef Direcție editorială

Ion AXENTI - specialist principal

Ana-Laura PAȘNIC - specialist principal

Marina PASTUH - inginer-programator

ADRESA NOASTRĂ:

MD 2070

mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100.

Ziarul apare de două ori pe lună.

Indice 67919.

Coli de tipar 1,5. Tiraj: 300.

Bun de tipar 30.06.2021

CONTACTE:

E-mail: aap.editura@yahoo.com

Tel: 0- 22- 28-40-78

„Funcționarul Public” - supliment la revista „Administrarea Publică” -
publicație a Academiei de Administrare Publică